

Gozd in ravnovesje naravnih sistemov

Strokovno posvetovanje ZDIT gozdarstva in lesarstva Slovenije, Nazarje, 18. aprila 1991.

Vreme, primerno temi o nepredvidljivosti naravnih pojavov, nas je spremljalo ves čas posvetovanja – zimske razmere in pozno-spomladanski sneg. Tudi mesto posvetovanja je bilo nekako simbolično – dvorana delavskega doma v Nazarjah, ki je bila v času jesenskega neurja doobra pod vodo. Na posvetovanju v organizaciji gozdarskega odbora ZDIT gozdarstva in lesarstva Slovenije so se zbrali priznani slovenski strokovnjaki iz različnih področij in skušali vsak iz svojega zornega kota kar najbolj celostno predstaviti vplive naravnih ujm na krajino gornje Savinjske doline, ukrepe sanacije jesenskega neurja in usmeritve za prihodnost. Vabljeni predavatelji so bili iz Geografskega inštituta Antona Melika, Biološkega inštituta Jovana Hadžija, Podjetja za urejanje hudournikov, Splošnega združenja gozdarstva Slovenije ter GG Nazarje. Nerazumljiv je slab odziv drugih gozdnih gospodarstev, inštitucij in političnih strank, ki naj bi jih ta problematika zanimala.

Navedimo nekaj najbolj značilnih in zanimivih misli s predavanj in živahne razprave, ki so bila podprta z dokumentarnim video filmom o naravni ujmi.

Strma pobočja Gornje Savinjske doline sestavljajo fosilni andezitni tufi in gruščni lapornato tufski živoskalni podlagi. Zaradi tega obstaja velika nevarnost proženja plazov in usadov. Obilne padavine so pobočja napojila do skalnate osnove, po kateri je začela voda odtekati in tvoriti vodnato drsno ploskev.

Antropogeni posegi v prostor ob upoštevanju nege krajine (predurno osnovane kmetijske površine, primerna gradnja in vzdrževanje gozdnih cest) le neznatno vplivajo na povečevanje teh procesov. Večji vpliv pa imajo na območjih z zelo labilno podlago, kjer lahko že najmanjši poseg v prostor povzroči katastrofo.

Na območju gozdnega gospodarstva Nazarje znaša gostota gozdnih cest, 21,7 m/ha, na najbolj ogroženem območju Luč in Podvolovljeka je gostota gozdnih cest, ki povezujejo hribovske kmetije z dolino, manjša in znaša 16 m/ha. To je precej manj od povprečja, ki ga dosega alpske države (Švica ca. 30 m/ha).

Od več kot tristo večjih plazov in usadov s skupno površino nad 130 ha, jih je nastalo le šestdeset na gozdnih površinah (22 ha). Pri tem pa je potrebno poudariti, da gozdovi poraščajo najbolj strm relief. Varovalna vloga gozdov, ki so nekoč poraščali celotno Savinjsko dolino in Alpe razen najvišjih vrhov, je izrazita.

Gozdarska stroka je že v preteklosti z drugimi vedami razvila metode vrednotenja prostora. Z njimi je možno najti primerne rešitve za različne dejavnosti in pretehtati pričakovane vplive na naravne sisteme. Gozdarstvo je za takšne analize tudi strokovno opremljeno, saj razpolaga s širokim fondom informacij, ki zajema: klimatološke, geološke, pedološke, fitocenološke, zooce-notske, gozdoslovne in zgodovinske analize. Že velikokrat je opozarjalo na neprimerne posege v naravni prostor (širitvev smučarskega centra Krvavec), vendar, žal, ne vedno tako uspešno kot v primeru širitve smučišč na Veliki planini (nazarsko območje, gozdni predel Bukovc), ko je bil zaradi ogrožanja habitatov redkih ujed projekt ustavljen.

V popoldanskem času smo si ogledali posledice naravne ujme v dolini Podvolovljek. Pozneje pa še gospodarjenje z gozdovi na območju Logarske doline, kjer je varovalna vloga gozda med vsemi vlogami najpomembnejša.

Sodelovanje strokovnjakov z različnih področij je omogočilo celovito obravnavanje zastavljene teme. Najpomembnejši sklepi

posvetovanja so strnjeni v naslednjih vrsticah:

– Posledice ujme v Gornji Savinjski dolini nas naj poučijo, kako se v prihodnosti prilagoditi, oziroma zavarovati pred podobnimi naravnimi katastrofami, saj spadajo k naravnim procesom, ki se bodo v nepravilnih časovnih presledkih, žal, vedno dogajale. Pomembna je vloga gozdov, ki varujejo in negujejo krajino, zato morajo biti varovani in negovani. Le tako bodo ohranili ali ponovno pridobili svojo življenjsko moč.

– Država mora uzakoniti načela dobrega ravnanja z vsemi gozdovi. Takšno usmeritev pa lahko zagotavlja le dobro organizirana stroka, ki mora biti legitimni predstavnik interesov javnosti do gozda.

– V okviru prostorskega planiranja je potrebno zakonsko zagotoviti celosten pristop, ki zajema urejanje vodozbirnih območij in vodotokov, ter smiselno urbanizacijo prostora ob upoštevanju vseh ekoloških vidikov.

– Za ohranitev in nego kulturne krajine Gornje Savinjske doline je potrebno izvajati dodatne raziskave s področja vrednotenja posameznih funkcij prostora. Med primarne naloge pa spada kartiranje plazovitih in potencialno plazovitih območij.

– Potrebno je zagotoviti ozelenitev plažišč in bregov v naravni vrstni sestavi in razvijati biološko sanacijo bregov. V bolj labilnih območjih predvideti manjšo gostoto gozdnih cest in kvalitetno gradnjo.

– Obstoječi sistem gozdnih cest je potrebno sanirati in redno vzdrževati, da bi zagotovili obstoj hribovskih kmetij in kontinuirano nego gozda.

– Gozdne in kmetijske površine naj porašča rastlinska odeja, ki je blizu naravnemu stanju. Naravna pestrost rastlinstva in živalstva, ki se kaže v velikem številu različnih vrst ter v kompleksnosti nadzemnih in podzemnih struktur, zagotavlja dinamično ravnotežje naravnih ekosistemov in s tem njihovo najcelovitejše varovanje. Varstvo je namreč temeljni pogoj in osnovno načelo pri vseh ukrepih v smislu ohranjanja in nege naše kulturne krajine. Naravni ekosistemi zagotavljajo tudi najvišjo trajno pro-

duktivnost. Tako je neprimerno pospeševanje gozdarskih in kmetijskih monokultur, še posebej na labilnih tleh.

– Sonaraven način gospodarjenja, ki se je v slovenskem gozdarstvu že utrdil in potrdil, je potrebno uveljaviti tudi na kmetijskih površinah (poudarek na naravni pestrosti in vrstah z globokim in razvejenim koreninskim sistemom...). Intenzivne kulture, gnojevka, nepravilna uporaba mineralnih gnojil in kemičnih zaščitnih sredstev povečujejo mehansko in biološko labilnost tal, hkrati pa onesnažujejo rezervoar pitne vode, ki ga omenjeno področje predstavlja.

– Gozdarstvo bi moralo pri urejanju občutljivih ekosistemov v neposredni okolici vodotokov tesneje sodelovati z vodnim gospodarstvom in Podjetjem za urejanje huddournikov.

– Še bolj občutljiv je svet nad zgornjo mejo, ki si ga delijo pašne skupnosti, žičničarji, planinci, lovci, in še mnogi drugi. Zgornja gozdna meja je antropogeno znižana za 100 do 200 m. Nepoznavanje pomembnosti in krhkosti teh ekosistemov se zrcali v neustrezni zakonodaji, ki onemogoča načrtno urejanje prostora.

– V slovenski krajini je potrebno ohraniti skozi stoletja izoblikovano razmejitev med gozdnimi, kmetijskimi in urbanimi ekosistemi, do katere je prišlo v stoletja dolgem tipajočem spoznavanju primernosti površin za različne rabe.

– Pri ohranjanju in negi krajine morata sodelovati ustrezno izobražen strokovnjak in domačin z mnogimi praktičnimi izkušnjami, saj ju vežejo skupni, izrazito dolgoročni interesi.

– Za slovenske gozdove mora še naprej skrbeti dobro organizirana gozdarska služba, podprta z raziskovalnim delom. Strokovna izbira drevja za posek, kot končni člen v premišljenem sistemu načrtovanja nege krajine in gozda, se mora ponovno in dokončno uveljaviti.

ZDIT gozdarstva in lesarstva Slovenije
gozdarski odbor